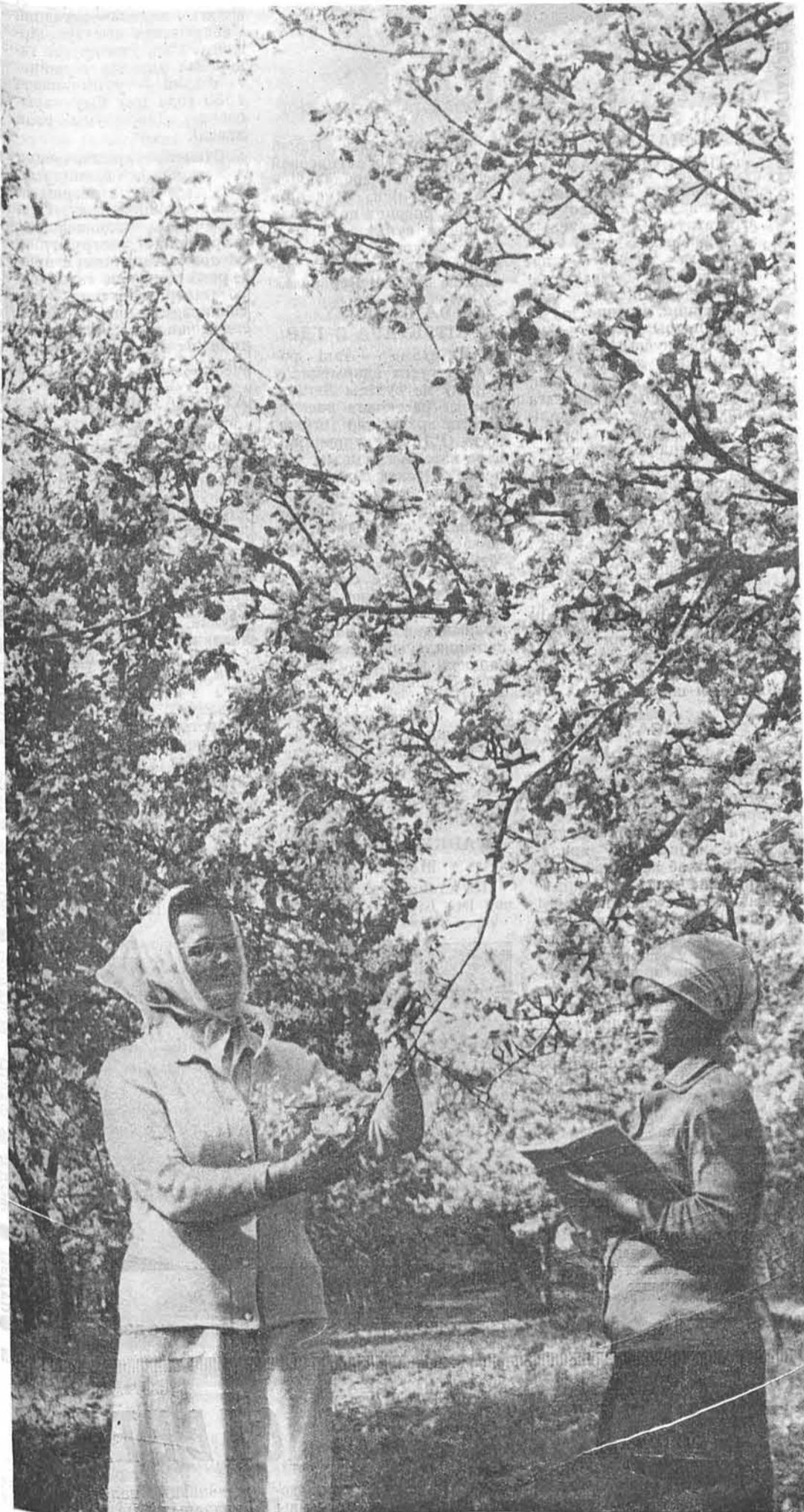

Сады Беларусі

У СЕЛЕКЦЫЙНЫМ садзе Беларускага навукова-даследчага інстытута пладаводства, гародніцтва і бульбы вось ужо больш за 45 год паспяхова вядуцца вопыты па выведзенню арыгінальных беларускіх гатункаў садавіны. **НА ЗДЫМКУ:** навуковы супрацоўнік інстытута кандыдат сельскагаспадарчых навук Ніна МІХНЕВІЧ (злева) і рабочая Лідзія БЯЛЯЕВА на дзялянцы груш.

Фота М. МІНКОВІЧА.

У кожнага месяца ёсць свая галоўная фэналагічная прыкмета, па якой мы прывыклі ўяўляць яго партрэт. Пры словы «жнівень» адразу нагадваецца залацістае мора спелага жыта, імклівыя ручаі важнага зерня, што бягуць з бункераў камбайнаў. Кастрычнік — чырвань лясоў, бясконцае павуцінне «бабінага лета» і неверагодна зорныя ночы...

Май — месяц дзвюх паводак. Не паспее яшчэ адгуляць па заліўных поймах талая вада, як пачынае бушаваць бела-ружовая паводка садоў. Здаецца, што сівы снежань заблукаў дзесьці на сваіх маршрутах і, знясілены, прыпыніўся ў садзе, зноў агарнуўшы яго белым покрывам. Але навокал цеплыня, а чуткую цішыню асмельваюцца парушаць толькі клпатлівыя пчолы ды чмялі, якім работы ў гэты час хоць адбаўляй. Вось здзіўна! Толькі што вясновы ветрык дзёрзка кідаў табе ў твар прыдарожны пыл, а ступіў пад разгалістыя кроны квітнеючых дрэў — і нібы трапіў у іншую кліматычную зону. Сюды, быццам баючыся раней часу патушыць белыя кастрыяблыны, не завітваюць ніякія ветры. Ідзеш па засыпанай белымі пялёсткамі дарожцы, удыхаеш на поўныя грудзі водар духмянай квецені, і ніхто ў гэты момант не пераканае цябе, што ёсць недзе лепшыя мясціны і больш пшчотныя краяіды.

Сёлета, зямляк, сады на тваёй Радзіме квітнелі як ніколі дружна. Якія словы падабраць, каб намалываць тую прыгажосць? Белая сімфонія вясны, нястрымны, урачысты гімн абуджанай прыроды! Пачала гэтую чароўную музыку дзесьці на Брэстчыне чарэшня, яе падхапіла і панесла па ўсёй рэспубліцы вішня, потым шуганула ў неба белыя струмені сваіх галінак груша, і, нарэшце, мелодыю ўпэўнена павяла каралева беларускага саду — яблыня.

Такую цвётную музыку сёння можна ўбачыць і пачуць у любым кутку Беларусі, бо сады ў нас цяпер займаюць больш 170 тысяч гектараў. Табе, наш чытач, цяжка ўявіць рэальны маштаб гэтай лічбы, таму што калі ты ў пошуках лепшай долі пакідаў пакутлівую Белую Русь, садоў на ёй было куды менш. Напярэдадні першай сусветнай вайны ў Беларусі налічвалася толькі каля 20 тысяч гектараў садоў, якія былі сканцэнтраваны галоўным чынам у руках буйных памешчыкаў Гомельскай і Мінскай губерняў.

У праграму аднаўлення зямлі, што намеціў Кастрычнік, уваходзілі планы па аднаўленню і развіццю беларускіх садоў. Але першы плён, якога мы дасягнулі тут, скасіла сваім вогненным сярпом вайна. За гады часовай акупацыі фашысты знішчылі ў нашай рэспубліцы больш 50 тысяч гектараў добраўпарадкаванага саду, так што пасля вайны беларускім садаводам зноў давялося пачынаць ледзь не з нуля...

Ёсць на ўсходзе Мінска, у мікрараёне Лошыца-1, невялікі белы будынак, утульна акружаны абшырными плантацыямі садоў. Гэта лабараторыя селек-

цыі плодовых і ягадных культур Беларускага навукова-даследчага інстытута пладаводства, гародніцтва і бульбы. Цяпер гэты домік добра ведаюць у многіх кутках свету: сюды, каб пазнаёміцца з вопытам работы беларускіх селекцыянераў, прыязджалі дэлегацыі спецыялістаў са Злучаных Штатаў Амерыкі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Польшчы і іншых краін. Ім было на што паглядзець і чаму павучыцца ў беларускіх вучоных, таму што ў рэспубліцы праведзена і вядзецца вялікая работа па якаснаму абнаўленню садоў.

Задача не з лёгкіх. Асартымент дарэвалюцыйнага саду складваўся стыхійна: высаджваліся выпадковыя гатункі садоўных культур, у асноўным — летнія. А каб вырашыць праблему круглагадовага забеспячэння насельніцтва садавінай, трэба разводзіць высокаўраджайныя гатункі фруктовых дрэў, плады якіх могуць захоўвацца да новага ўраджаю.

Вучоныя паспяхова справіліся з гэтай задачай: было выведзена звыш 40 новых гатункаў плодовых культур.

Такія яблыкі, як «Мінскае», «Беларускі сінап», «Бананавое», ігрушы — «Бэра Лошыцкая», «Бэра ранняя», слівы — «Раняя Лошыцкая», «Мінская», заваявалі ў садаводаў-практыкаў заслужаную папулярнасць, бо пераўзыходзяць сваіх папярэднікаў па ўсіх паказчыках. Нават вішня, якая спрадвеку была ў Беларусі «бязроднай», можа зараз пахваліцца сваёй знакамітай радаслоўнай. Новыя гатункі яе — «Кісцевая», «Навадворская», «Сеянец-1», вішне-чарэшневая гібрыды «Паўночная», «Прыгажуня», «Народная» і іншыя — дазваляць даставіць вытворчасць вішні і прадуктаў яе перапрацоўкі на прамысловую аснову.

Дарэчы, тэрмін «прамысловае садоўніцтва» таксама здабытак нядаўняга часу. Азначае ён, што ў нашай рэспубліцы створаны буйныя спецыялізаваныя на садаводстве гаспадаркі, аснашчаныя неабходнымі механізмамі, сховішчамі для садавіны, заводамі па перапрацоўцы пладоў. Для прыкладу можна назваць саўгасы «Брылёва» Гомельскага і «Зубкі» Клецкага, саўгасы «Доктаравічы» Мінскага і «Чырвонаякастрычніцкі» — Буда-Кашалёўскага раёна. Славіцца сваімі добрымі ўраджаямі фруктаў Рагачоўскі, Капыльскі, Пружанскі, Пінскі, Аршанскі і многія іншыя раёны рэспублікі. Менавіта ў выніку такога бурнага развіцця калектыўнага садоўніцтва валавы збор пладоў у нашым краі за гады Савецкай улады павялічыўся амаль у 8 разоў.

Радуюць перспектывы беларускага саду. Гэта не толькі добрыя віды на сёлетні ўраджай, аб якіх сведчыць дружная майская квецень. За гады дзевятай пяцігодкі мы высадзілі сады яшчэ на 20 тысяч гектараў. У паўднёвых раёнах рэспублікі закладваюцца першыя карлікавыя сады — новы інтэнсіўны спосаб атрымання высокіх ураджаяў фруктаў. Працягваюць работы па выяўдзенню новых гатункаў селекцыянеры. Намечана будаўніцтва цэлай сеткі плодакансервавых, сокавых і вінных заводаў, сховішчаў. Дзякуючы ўсім гэтым мерапрыемствам збор салодкіх пладоў лета ў канцы пяцігодкі ўзрасце ўтрая.

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Май — это месяц, когда в республике буйно цветут сады. Накануне первой мировой войны в Белоруссии насчитывалось 20 тысяч гектаров сада, на такой же площади будут высажены сады только в одной девятой пятилетке. Садоводство в республике развивается теперь на научной основе, к нам за опытом приезжают специалисты из многих стран мира («САДЫ БЕЛАРУСИ», 1 стр.).

В колхозе «Заречье» Узденского района, как и во многих других хозяйствах нашей республики, сокращается количество тружеников, занятых в сельском хозяйстве. Тем не менее производство сельскохозяйственной продукции увеличивается. Этот процесс происходит за счет роста технической оснащенности, специализации и концентрации производства («АПЕРАТАРЫ УЗНАЧАЛЬВАЮЦЬ ВЫТВОРЧАСЦЬ», 2 стр.).

Мощные белорусские самосвалы трудятся теперь на стройках и в карьерах многих стран Азии и Африки. Но не только машины составляет наша республика развивающимся государством. Инженеров, механиков, испытателей Белорусского автозавода можно встретить везде, где работают БелАЗы. Об одном из них, испытателе Петре Мартысюке, рассказывает в корреспонденции «ПАСЛАНЕЦ З ЖОДЗИНА» [3 стр.].

«БРАТЬ» [4 стр.] — рассказ о судьбе братьев Жилинских — Ивана и Александре. Иван живет в Белоруссии, в своих родных Паричах. У него есть собственный дом, приусадебный участок, пчелы. Одна дочь — учительница, другая — занимается в техникуме. Александр часто присылает письма из Соединенных Штатов Америки, в которых рассказывает о безработице, об убийствах и грабежах, о том, как трудно дать детям образование.

Белорусскому детскому писателю Василию Витке исполнилось 60 лет. Это имя хорошо известно белорусскому читателю, и особенно самому маленькому, для которого В. Витка написал много стихотворений, сказок, рассказов. Свой творческий путь сын крестьянина из деревни Евлича на Слуцчине начинал в окружной бобруйской газете «Коммунист». Вот уже четырнадцать лет Василий Витка возглавляет ежемесячный детский журнал «Вясёлка», который выходит более чем сотисыачным тиражом («ВЫСАКАРОДНАЯ І УДЗЯЧНАЯ ПРАЦА», 7 стр.).

Паволі рухавецца стужка энцефалаграмы, на якой чулыя прыборы рэгіструюць біятыкі мозга. Сучасная апаратура дапамагае ўрачам больш дакладна ўстанавіць дыягназ. Гэтыя здымкі зроблены ў Мінскім гарадскім радзільным доме. За электраэнцефалаграфам сочыць урач Галіна ПЯШКО.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

лі, прачнуўшыся, яна заўважыла, што зусім свабодна валодае сваёй паралізаванай рукой.

Рыгор Маркавіч лечыць пацыентаў у час іх знаходжання ў стане гіпнатычнага сну, калі многія загады ўрача чалавек можа выконваць не прачынаючыся.

— Вядома, перабольшваць значэнне гіпнозу нельга, — гаворыць Р. Нісневіч. — Ва ўсіх хваробах, якія я вылечваю, прычына адна — часовае парушэнне нервовых працэсаў у высэйшых аддзелах мозга, а не паражэнне цэласнасці таго ці іншага органа або часткі цела. Напрыклад, эпілепія. У многіх выпадках цяжка выявіць яе паходжанне. Але я лічу, што перш за ўсё трэба паспрабаваць лячыць гэтую хваробу гіпнозам, тым больш, што супрацьпаказанняў няма. Некаторыя хворыя пацвердзілі, што пасля праведзеных сеансаў лячэння гіпнозам прыпадкі ў іх зніклі.

Рабочы Рыгор Ф. курьў больш сарака гадоў. А зараз, пасля праведзеных сеансаў гіпнозу, зусім не адчувае ніякага жадання ўзяць цыгарэту. Добрыя вынікі дае гіпнатарыя пры лячэнні нервовых захворванняў скуру, бранхіальнай астмы, гіпертаніі.

З работніцай гіпсавага завода Ганнай А. мы гутарылі адразу пасля сеанса, які быў апошнім у курсе лячэння:

— Часта раней я не магла спаць начаі або спала седзячы. Вельмі непакоіла задышка. Гэта бранхіальная астма. Пасля васьмі сеансаў у мяне зніклі ўсе непрыемныя адчуванні.

Мы прывялі толькі некалькі прыкладаў, узятых з лячэбнай практыкі Рыгора Нісневіча. Расказаць аб усіх проста немагчыма.

І. ГЕРАСЮК,
В. ПАЛІШЭВІЧ.

РАСЦІ ЛЯСАМ
ЗЯЛЁНЫМ

З кожным годам павялічваюцца лясныя масівы ў Добрушскім раёне. Летась, напрыклад, на непрыгодных для сельскагаспадарчага карыстання землях было пасаджана каля 150 гектараў сасны.

У бягучым годзе прадугледжваецца далейшае расшырэнне плошчаў пад ляснымі культурамі. Як толькі прыйшла вясна, работнікі Добрушкага лясніцтва зноў прыступілі да пасадкі дрэў. Саджанцы сасны занялі ўжо 50 гектараў.

А. КУРЛОВІЧ.

на эксперыментальнаму цэху даводзяць да дасканаласці новыя машыны, выяўляюць усе іх магчымасці. А паколькі аўтасамазвалы БелАЗ купляюць у 30 краінах свету, выпрабавальнікам часта даводзіцца выяўджаць у замежныя камандзіроўкі. Аднак зараз Пётр Мартысюк дома, і таму я зможу спытаць яго аб далейшых планах.

— Буду заканчваць вучобу ў інстытуце і, вядома, у сваім эксперыментальным цэху займацца выпрабаваннем новых узораў машын. Мы на паўгода раней тэрміну адправілі на дзяржаўныя выпрабаванні 75-

ся бліжэй. Механік М. Генры раней працаваў ужо на МАЗах, і яму вельмі спадабаліся саваецкія аўтамабілі. Беларус і індус знайшлі агульную мову — калі любіш тэхніку і разбіраешся ў ёй, перакладчык не патрэбны. Паказваючы на БелАЗы, Генры падымаў угору вялікі палец: «Яны — во!».

Індыйскім спецыялістам было з чым параўноўваць саваецкую тэхніку. У кар'еры адкрытай здабычы каменнага вугалю ў Джынгурдзе працавалі і амерыканскія 25-тонныя самазвалы маркі «Оклід», але беларускія волаты спадабаліся шафёрам больш. Хуткасць у БелАЗа-

НАШЫ карэспандэнты
наведваюць

540 на 10 кіламетраў большая, чым у амерыканскіх машын, яны лёгкія ў кіраванні, надзейныя ў рабоце, высокапрадукцыйныя, маюць зручны доступ пры замене любых вузлоў і дэталюў. Нездарма адна замежная гандлёвая фірма так рэкламавала самазвалы Беларускага аўтазавода: «Купляйце БелАЗы — і ў вас не будзе аніякіх праблем».

Аўтамабілю БелАЗ-540 прысвоены Дзяржаўны знак якасці. Гэта значыць, што ён адпавядае лепшым сусветным узорам і нават пераўзыходзіць некаторыя з іх, з поспехам канкуруючы з машынамі сусветна вядомых фірм: французскай «Берліе», англійскай «Лэйланд», італьянскай «Перліні» і інш.

Пятру Мартысюку асабліва прыемна ведаць гэта, бо Беларускае аўтазавод рос на яго ваках. Дзесяць гадоў назад на месцы невялікай вёсачкі ўзнік горад аўтамабілебудавнікоў Жодзіна. Ці думаў калі дзед Пятра Мартысюка, патомны хлебароб, што яго сыны і ўнучкі будучы ствараць такія выдатныя машыны, ездзіць за мяжу і вучыць там людзей кіраваць гэтай тэхнікай!

Біяграфія ў Пятра Мартысюка самая звычайная. Вучыўся ў школе, пасля — у палітэхнікуме. Скончыўшы яго, стаў працаваць слесарам у інструментальным цэху, збіраў першыя ўзоры саракатонных самазвалаў. Затым паступіў на завочнае аддзяленне Беларускага політэхнічнага інстытута.

Цяпер Мартысюк працуе інжынерам-канструктарам. Дакладней будзе назваць яго выпрабавальнікам. Разам з канструктарамі Пётр і яго таварышы

тонныя самазвалы. А наперадзе машыны грузападымальнасцю 120 і больш тон. Над гэтым працуюць нашы канструктары і мы, выпрабавальнікі.

П. СІДАРОВІЧ.

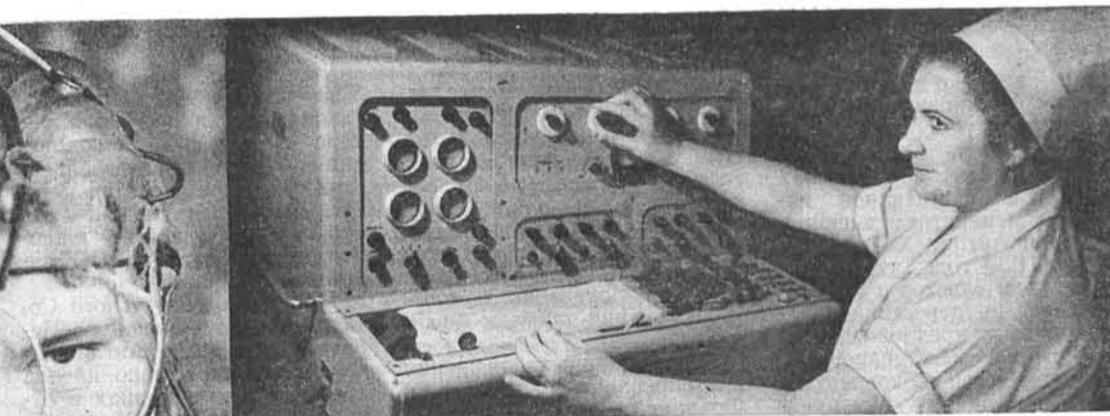
ГІПНОЗ
НА
ВАРЦЕ
ЗДАРОУЯ

Гіпноз як метад лячэння медыкі пачалі выкарыстоўваць нядаўна. Аднак за кароткі тэрмін ён набыў шырокае распаўсюджанне. Пры дапамозе гэтага метаду зараз лечыць стэнакардыю, эпілепію, істэрычны параліч і іншыя захворванні.

У 21-ай паліклініцы горада Мінска ля кабінета гіпнатарыі заўсёды шмат пацыентаў. Тут вядзе прыём вядомы ўрач-псіхіятр Рыгор Нісневіч. Яшчэ ў гады вайны ён пры дапамозе гіпнозу абязбольваў аперацыі. Чвэрць стагоддзя працаваў Рыгор Маркавіч у псіхіятрычных клініках і цяпер адным з першых прымяняе свае веды для лячэння самых разнастайных захворванняў метадам гіпнозу.

Яго вопыты ў многім эксперыментальныя, але ўжо нямала прыкладаў таго, як дапамагаў гіпноз, калі астатнія сродкі былі бяссільныя.

Так, аднойчы да Рыгора Маркавіча прыйшла жанчына. Сем гадоў яна не магла разгнуць руку, якая была скручана паралічам. І вось на адным з чарговых сеансаў ёй здалося, што яна знаходзіцца ў канцэртнай зале. Усе глядзчы апладзіруюць. І яна спачатку злёжку пачала варушыць рукой і раптам запляскала ў далоні. Можна ўявіць радасць жанчыны, ка-

павялічылася працягласць яго палёту, узрасла камерцыйная нагрузка. Цяпер ён бярэ на борт амаль 200 пасажыраў.

У Парыжы прадстаўлены таксама мадэрнізаваныя ўзоры самалётаў ТУ-134 і ЯК-40, грузавога АН-26.

Галоўным саваецкім экспанатам раздзела вінтакрылых машын з'яўляецца, безумоўна, верталёт В-12, створаны ў канструктарскім бюро імя М. Міля. Прызначан ён для

перавозкі цяжкіх буйнагабарытных грузаў. Верталёт мае чатыры рухавікі магутнасцю 6 500 конскіх сіл кожны. Вага гэтага гіганта — 105 тон, а вышыня — 12,5 метра. Шырыня і вышыня яго грузавой кабіны — амаль 4,5 метра.

Нягледзячы на велізарныя размеры, В-12 даволі просты як у абслугоўванні, так і ў кіраванні. На ім ужо ўстаноўлена пяць сусветных рэкордаў. У час аднаго з такіх палётаў верталёт падняў

40 тон грузаў на вышыню 2 250 метраў. Ён удастоен спецыяльнага прыза імя Сікорскага, устаноўленага амерыканскай верталётнай асацыяцыяй.

Значная частка саваецкага раздзела прысвечана дасягненням у галіне мірнага асваення космасу. На выстаўцы дэманстраваліся, у прыватнасці, арбітальныя караблі «Уход» і «Саюз», аўтаматычная станцыя «Месяц-16», якая даставіла месяцавы

грунт на Зямлю, лунаход, спускаемы апарат аўтаматычнай міжпланетнай станцыі «Венера».

Частка экспазіцыі прысвечана Ю. Гагарыну, які дзесяць гадоў назад першым прайшоў чалавечу дарогу ў космас.

На выстаўцы ў Буржэ шырока прадстаўлена таксама прадукцыя саваецкай авіяцыйнай металургіі.

В. НОВІКАЎ.

ПАСЛАНЕЦ

3 ЖОДЗИНА

Тэрмін камандзіроўкі заканчваўся, і Пётр Мартысюк збіраўся дамоў. За час трохмесячнага знаходжання ў Егіпце ён так і не пачуў ніводнай прэтэнзіі на тое, што БелАЗы па тэхнічнай няспраўнасці калі-небудзь спыняліся ў дарозе. А ўмовы для работы былі цяжкія. Пустыня дыхала гарачынёй, ртутны спусок у ценю падымаўся за 500 С. Але партыя магутных 27-тонных самазвалаў БелАЗ-540 з гонарам вытрымала нялёгкае экзамен.

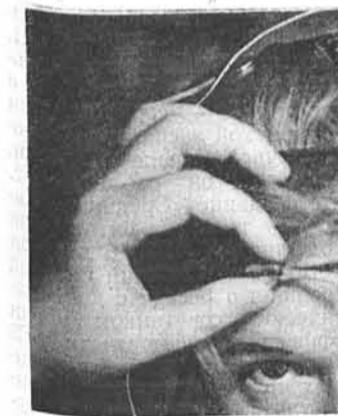
Пятро забраніраваў білет на самалёт і лічыў дні, што заставаўся да адлёту. Хацелася хутчэй дамоў, не цярапелася ўбачыць першына-сына. Да таго ж карцела падзяліцца з таварышамі па эксперыментальнаму цэху, заводскімі канструктарамі сваімі назіраннямі і думкамі аб рабоце машын, парадаваць прыемнымі весткамі. І вось менавіта ў гэты час яму ўручылі тэлеграму: «Вылятайце ў Індыю...»

У першыя дні знаходжання на чужой зямлі Пятра цікавілі і быт народа, і незнаёмы ўклад жыцця, і экзатычная прырода. А прабыў колькі часу — ўсё надакучыла. Чужыя, нязвычайна яркія зоркі над галавой, а днём нясцерпная гарачыня. «Як не хапае мне нашага чыстага паветра, роднай беларускай прыроды, — з'яўляюцца запісы ў дзённіку. — Дзе тая свежасць роснай раніцы, ціхае шапаценне таполяў і клёнаў?»

Рабочы дзень у Мартысюка быў вельмі напружаны. Пяць буйных аб'ектаў, размешчаных у раёне Дэлі—Калькута, знаходзіліся пад яго наглядам. Толькі на будаўніцтве дамбы для вадасховішча і ў кар'еры адкрытай здабычы каменнага вугалю і жалезнай руды працавала каля шасцідзiesiąці БелАЗаў-540 і трыццаць МАЗаў-525. І ўсё трэба дагледзець, правесці, ці захоўваюць індыйскія шафёры правілы эксплуатацыі, ці ўмела водзяць машыны.

Аднак кантроль кантролем, а галоўнае, дзеля чаго П. Мартысюк сюды прыехаў, было іншае. Перад ад'ездам за мяжу яму сказалі: «Глядзі, добра вучы тых, хто будзе працаваць на нашых машынах». І Пётр вучыў індыйскіх сяброў, дапамагаў наладжваць рамонтную службу, для вадзіцеляў і слесароў арганізаваў месячную школу, дзе знаёміў іх з канструкцыяй самазвалаў і правільнай іх эксплуатацыяй.

А слухачы аказаліся дапытлівымі. Мартысюк звярнуў увагу на аднаго, які больш за ўсіх задаваў пытанні. Пазнаёмілі-

ўсім машыны ТУ-104, ІЛ-18 і АН-10. Ад гэтых самалётаў ён адрозніваецца лепшымі ўзлётна-пасадачнымі характарыстыкамі, большай скорасцю, высокай эканамічнасцю. ТУ-154 разлічан на 164 пасажыры, скорасць палёту — 900—950 кіламетраў у гадзіну.

На выстаўцы дэманстраваліся мадэрнізаваны ўзор ІЛ-62М. Канструктары знайшлі магчымасці ўдасканаліць самалёт. На 1 500 кіламетраў

КАМУНАР 3 ШАРОМЫСЛІ

Алея магутных векавых ліп пачынаецца ля самай дарогі. Амаль 50 гадоў назад ішоў па ёй малады мужчына, будучы арганізатар адной з першых камун у Ігуменскім павеце. Прыехаў ён сюды здалёк, з-за акіяна. Шмат цудаў там бачыў: фордаўскія аўтамабілі на дарогах штата Нью-Джэрсі, небаскробы Нью-Йорка. А трапіў у родныя мясціны, на знаёмы гасцінец, увесь у каліянах ад сялянскіх падвод, і зашчымеў сэрца. Кожны ўзгорак, кожны ўзлесак знаёмы. Тут прайшло дзяцінства.

Дзмітрый Федарычкі нарадзіўся ў вёсцы Блонь (цяпер Пухавіцкі раён Мінскай вобласці). У 1912 годзе пачаў працаваць рабочым на чыгуны. Дзевятнаццацігадовым хлопцам цпершыню прыняў удзел у забастоўцы. А нейзабаве на адной з дэманстрацый у яго забралі дакументы, занеслі ў спіс «ненадзейных». Даводзілася выбіраць: катарга або чужына.

У Злучаных Штатах Дзмітрый пачаў працаваць зваршчыкам на фабрыцы ў горадзе Баён. Ва ўсходніх штатах асела нявольная эмігрантка з Расіі. Разабрацца ў жыццё пакуль незнаёмай краіны ім дапамагалі амерыканскія рабочыя. Яны размаўлялі на інашай мове, але нянавісць да прыгнятальнікаў была агульнай.

Аднойчы камуністы Баёна сабраліся на чарговы нелегальны сход. Сярод іх быў і Федарычкі. У час пася-

джэння на кватэру наляцелі паліцэйскія. Арыштаваных нядоўга трымалі ў турэмнай камеры: гаспадары «краіны свабоднага прадпрыемніцтва» панічна баяліся «чырвонай небяспекі».

На Радзіму Дзмітрый Федарычкі ехаў разам з групай землякоў з Заходняй Беларусі, дзе ў той час, у 1921 годзе, панавалі «велапаліякі». Для іх вяртанне ў родныя вёскі азначала новыя беды і нястачы. Таму многія згадзіліся на прапанову Дзмітрыя Міхайлавіча паехаць з ім у Савецкую Беларусь.

Так 32 чалавекі, якія вярнуліся з-за мяжы, сталі арганізатарамі камун у былым панскім мястэчку Шаромыслі. Камунары паступова наладжвалі сваю гаспадарку: адкрылі сыраварню, сушыльнію для фруктаў. А колькі было радасці, калі на палях загуў першы «фардзон»!

...Па-рознаму склаўся лёс нашчадкаў першых камунараў. Напэўна, і не марыў Мікалай Лысюк, што сын яго стане кандыдатам географічных навук, што яго прозвішча будзе стаяць на тытульных лістах манаграфій, «Атласу свету». Сын былой камунаркі Софіі Яскевіч Леанід — механізатар. І сёння жыве ў вёсцы Дзмітрый Федарычкі. Ён ужо даўно на заслужаным адпачынку. З прыемнасцю ўспамінае ветэран гады сваёй ішоў паплеч і ў працы, і ў барацьбе.

В. ТАРАСЕВІЧ.

У НАС савецкіх людзей, Радзіма адна. Але ўсё ж у кожнага ёсць свая самая дарагая вёска, свой самы дарагі горад. Для парычан гэта Парыжы — маленькі беларускі гарадок на Гомельшчыне.

Ці ўспамінае цяпер гэты гарадок жыхар далёкага амерыканскага горада Спрынгфілда Аляксандр Жылінскі? Можна ён спрабуе ўявіць світанак над Парычамі? Двор і

— Даруйце, — просіць прабачэння яна, — бягу да Бярэзіны. Засулавала па рацэ, часнае слова...

Яна пабегла, а Іван Яўгенавіч нечакана пытае:

— Шчаслівая мая Зінка? — І сам жа адказвае: — Шчаслівая. А вось Лінда? Разумеецца, атрымалася так, што мае дочки і дочкі брата амаль аднагодкі. І калі я гавару аб Зіне, часта ўспамінаю Лінду, а калі аб Валянціне — успамінаю Пэні... Брат пытае: ці

цей вывучыць, адукацыю ім даць? Яму незразумела і дзіўна, што Ада скончыла медыцынскі інстытут, Толя — фінансавы, Лена — індустрыяльны тэхнікум, а Неля заканчвае інстытут кінарэжысёраў.

І мы чытаем: «З прыходам новага прэзідэнта можна чакаць, што ён будзе клапаціцца аб дзяржаўным медыцынскім абслугоўванні, аб тых, хто знаходзіцца ў беднасці, у галечы. Да гэтага часу дапамогі не было. У выпадку хваробы шпіталь бярэ 30 долараў у суткі толькі за месца. А за кожны выклік урача трэба плаціць асобна. Можна спадзявацца, што прэзідэнт значна расшырыць дапамогу для хворых і пенсіянераў».

— Добрае гэта пацудоўнае заўсёды спадзявацца на лепшае, — заўважае Іван Яўгенавіч. — Але ён дарэмна на прэзідэнта спадзяваўся...

Іван Яўгенавіч зноў прачытаў мне:

«Некалькі разоў пачынаў пісаць, але ад вялікага жалю і суму не мог скончыць пісьма. На нас абрушылася многа няшчасцяў. Я ўжо два гады хворы, не магу выздаравецца. Жонка Каця таксама перанесла дзве аперацыі. Старэйшая дачка была ў шпіталі шэсць тыдняў, а яе дзеці жылі ў нас. Я сабраў крыху грошаў, хацеў паехаць на Радзіму, паглядзець, як вы жывіце і выглядаеце, але, на жаль, не атрымалася. Доктары, шпіталь і сямейныя нягоды ўвагалі мяне ў гаротнае становішча... Астатнія навіны, як і раней: грабжыкі, забойствы».

І яшчэ радкі: «Ваня, прайшло ўжо больш за пяцьдзесят год, як я пакінуў Радзіму. У той час у нас у парку ўсё было заліта вадой і праезд у Парыжы быў толькі на лоўках. Мне б хацелася ведаць, як у вас цяпер?»

— Баліць у яго сэрца па роднай старонцы, — гаворыць Іван Яўгенавіч. — Але што зробіш? Я яму напісаў, што вады ў парку ўжо няма, што дрэвы распускаюцца — наступіла вясна. Шкада толькі, што Аляксандр не можа прыехаць і паглядзець на наш вячэснені горад.

Пётр МІХАЙЛАЎ.

Браты

дом, у якім жыве яго родны брат Іван? Толькі як усё гэта ўявіць яму, пакінуўшаму Радзіму яшчэ да рэвалюцыі?

...Іван Жылінскі запрашае мяне ў свой прасторны шасціпакаёвы дом. Іван Яўгенавіч не малады, але па-маладому хударлявы і стройны. Яго бяграфія падобна на біяграфію многіх. Ваяваў у грамадзянскай, потым на Халхін-Голе. Уздзельнік Вялікай Айчыннай вайны.

У рэцэ Івана Яўгенавіча пісьмо:

— Ад брата з Амерыкі. Гэта былі першыя словы аб брату. Затым неяк непрыкметна размова пераклочылася на яго.

— Разумеецца, паехаў ён, а дакладней эмігрыраваў, яшчэ ў 1913 годзе. Дома працаваў на памешчыка: дрэвы пілаваў. Адночы яму прысцнула ствалом нагу. А хлапец гарачы быў — разлаваўся на сваё няўдалае жыццё. Тут якраз агент па перасяленню ў Амерыку падварнуўся. Угаварыў...

У пакой уваходзяць дзятчаты.

— Знаёмцеся, — гаворыць Іван Яўгенавіч, — гэта мая старэйшая дачка Валянціна. Англійскую мову вывучае. А вось малодшая — Зіна.

Зіна, невысокая, гаварлівая дзятчына, вучыцца ў тэхнікуме ў Маскве. Прыехала ў госці.

ёсць у мяне дом, свая зямля, сад? Ну, напішу, што сад — дванаццаць сотак, што вуліці ёсць, што жонка рахункавадам працуе, старэйшая дачка — настаўніцай пачатковых класаў, што сямейны месячны заробтак — больш за дзвесце рублёў...

Напішу і адчуваю — не сказаў самае галоўнае. А галоўнае — у нашай Савецкай уладзе, ва ўсім нашым жыцці. Ды ці гэта ў пісьме растлумачыш? Аб чым піша брат Івана Яўгенавіча, амерыканскі грамадзянін Аляксандр Жылінскі?

«Добры дзень, Ваня. Я жанаты, мая жонка руская. Маю тры дачкі. У старэйшай ужо свае чатыры дачкі. Навіны? Многа беспрацоўя, многа забойстваў і грабжыкоў. Газеты запоўнены гэтым.

Лінда атрымала пісьмо ад Зіны. Яна ўзяла яго ў школу, паказала настаўнікам і сваім таварышам. Амаль ніхто не паверыў, што Лінда мае ў Савецкім Саюзе сяцёр, якія вывучаюць англійскую мову».

У пакой уваходзіць сястра майго субяседніка Марыя.

— Вы ўсё чытаеце? — заўважыўшы пісьмы, пытае яна. — Вось і мне ён пісьмо прыслаў, хоць мы з ім і не знаёмыя — ён паехаў, калі я толькі нарадзілася. Піша, здзіўляецца: як гэта ты, Марыя, змагла ўсіх сваіх дзя-

28 мая Савецкая краіна адзначыла Дзень пагранічніка. У спёку і стужу, удзень і ноччу зорка стаяць на варце родных рубяжоў нашы доблесныя пагранічнікі. На іх рахунку тысячы подзвігаў. Гэта яны першымі прынялі на сябе агонь узброеных да зубоў гітлераўскіх полчышчаў. І ў мірныя дні служба на граніцы поўная ратных подзвігаў. Савецкі народ можа быць спакойны. Ніводнаму лазутчыку, шпіёну або кантрабандысту не ўдасца зрабіць сваю чорную справу. Усюды яго насцігне зоркі вартавы Радзімы.

НА ЗДЫМКУ: пагранічнікі заставы імя І. Кафарава на заходняй граніцы — яфрэйтар Аляксандр ПЯТРОУ [злева] і радавы Георгій АРХІПАУ у дазоры.

Фота В. ГЕРМАНА.

МИФЫ И ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТЬ

НОВАЯ ПУБЛИКАЦИЯ СОВЕТСКИХ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ДОКУМЕНТОВ КАНУНА ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

Широкое хождение на Западе имеют «исторические» мифы, оправдывающие мюнхенскую капитуляцию и в антисоветском духе «объясняющие» причины возникновения второй мировой войны. Эти мифы все еще живут, несмотря на то, что «достоверность» их была сильно подорвана после открытия доступа к секретным английским архивам. Серьезным ударом по буржуазным фальсификаторам является публикация дипломатической переписки кануна второй мировой войны, предпринятая Министерством иностранных дел СССР — «СССР в борьбе за мир накануне второй мировой войны (сентябрь 1938 г. — август 1939 г.). Документы и материалы».

Сборник дает возможность познакомиться с большим количеством новых, ранее не известных документов советского Министерства иностранных дел (тогда Народного комиссариата иностранных дел): указания полпредам, донесения дипломатов, информация, которую получало Советское правительство об агрессивных намерениях Германии и Японии от военных

атташе, а также военных разведчиков Рихарда Зорге и др.

Бросая ретроспективный взгляд на весь предвоенный период, нарком иностранных дел СССР М. Литвинов напомнил министру внешней торговли Англии Хадсону 23 марта 1939 года, что Советское правительство в течение пяти лет не переставало делать разные предложения по укреплению международного сотрудничества и коллективной безопасности. «Мы предлагали, — говорил он, — систему региональных пактов, региональные союзы, региональные соглашения, примененные к агрессорам предусмотренных уставом Лиги наций санкций и готовы были участвовать и участвовали в таких санкциях независимо от того, задевались ли наши интересы отдельными случаями агрессии. После аннексии Австрии нам стало ясно, что Германия скоро бросится на другие средневропейские государства, и мы поэтому предложили тогда немедленное содействие заинтересованных государств. В разгар судет-

ского конфликта мы предлагали Франции и Чехословакии совещание генеральных штабов и совершенно недвусмысленно заявляли о своей готовности выполнить наши обязательства в отношении Чехословакии на предусмотренных договором условиях, т. е. при оказании помощи Чехословакии также и Францией».

Все эти наши предложения игнорировались Англией и Францией...

Такая политика Англии и Франции, как известно, завершилась мюнхенской капитуляцией.

«Приносим в жертву Гитлеру Чехословакию, — писал известный американский публицист У. Липпман, — Англия и Франция в действительности жертвовали своим союзом с Россией». Это делалось, по его словам, «в последней тщетной надежде, что Германия и Россия будут воевать друг с другом и истощат себя».

Видно, из этой предпосылки исходил тогдашний английский премьер-министр

Чемберлен, когда он провозгласил, что привез из Мюнхена «мир нашему поколению». Разоблачая фальшь этих заявлений, советская газета «Известия» писала 4 октября 1938 года, что иллюзии проходят, а факты остаются.

Положение Советского Союза оставалось сложным. Печать Германии, Англии и Франции непрерывно писала о гитлеровских планах в отношении Советской Украины. На дальневосточных рубежах СССР не прекращались пограничные инциденты в связи с постоянными наскоками японской военщины. Советский военный разведчик Р. Зорге из Токио информировал Центр о подготовке тройственного военного союза Германии, Италии и Японии. В Москву поступала информация также о том, что и Польша не против «выступить на стороне Германии в походе на Советскую Украину».

Такого рода планы агрессоров укладывались в концепцию тогдашнего англий-

ского правительства. Полпред СССР в Лондоне И. Майский сообщил, что премьер Англии и не помышляет о каком-либо сопротивлении германской экспансии в Юго-Восточной Европе и Турции. Наоборот, он рассчитывает, что создание «Срединной Европы» толкнет Гитлера на конфликт с СССР. 8 декабря 1938 года советский полпред сообщил о беседе с дипломатическим советником Форин-оффиса Ванситтартом: «В британских правительствах разных кругах, по словам Ванситтарта, сейчас очень популярна концепция, согласно которой ближайший удар Гитлера будет на восток, в частности против Советской Украины».

Позиция тогдашних правящих кругов Франции, которые шли в фарватере английской внешней политики, мало чем отличалась от английской. Оценивая политику французского правительства, Литвинов писал 4 декабря 1938 года полпреду СССР во Франции Я. Сурницу: «После Мюнхена Воннэ стремится совершенно освободиться от всяких обязательств и необходимости вмешательства

АСАБІСТАЯ ЎЛАСНАСЦЬ

У рэдакцыю «Голасу Радзімы» з Федэратыўнай Рэспублікі Германіі Віктар ІВАНОВ прыслаў пісьмо, у якім гаворыцца: «Да мяне часта прыязджае сябар і бярэчытаць савецкія кнігі. Сам ён рускі, а нарадзіўся ў Югаславіі. Вельмі цікавіцца жыццём Савецкай краіны. Аднойчы ён спытаў, ці можа рабочы або служачы ў СССР пабудаваць і мець уласны дом. Я адказаў, што можа, аднак наконт уласнасці не змог даць падрабязнага тлумачэння. Напішыце аб гэтым, калі ласка».

Задавальняем вашу просьбу, паважаны зямляк.

У артыкуле чацвёртым Канстытуцыі БССР гаворыцца, што эканамічную аснову рэспублікі складаюць сацыялістычная сістэма гаспадаркі і «сацыялістычная ўласнасць на прылады і сродкі вытворчасці, якія ўзвардзіліся ў выніку ліквідацыі капіталістычнай сістэмы гаспадаркі, адмены прыватнай уласнасці на прылады і сродкі вытворчасці і знішчэння эксплуатацыі чалавека чалавекам». Гэта азначае, што зямля, лясы, заводы, фабрыкі, шахты, чыгуначны, водны і павятравы транспарт, банкі, сродкі сувязі і г. д. належаць дзяржаве, усяму народу або калгасам, кааператывным аб'яднанням. Прыватнай уласнасці ў Савецкай краіне няма.

А ці можна мець, як пытае наш суайчыннік, уласны дом? Можна. Гэта права гарантавана Канстытуцыяй. У дзесятым артыкуле яе сказана: «Права асабістай уласнасці грамадзян на іх працоўныя даходы і зберажэнні, на жылы дом і падсобную хатнюю гаспадарку, на прадметы хатняй гаспадаркі і ўжытку, на прадметы асабістага спажывання і выгады, роўным чынам як права наследавання асабістай уласнасці грамадзян—ахоўваюцца законам».

Растлумачым гэта на прыкладзе мінскага рабочага Серафіма Глушчанкі. Ён пабудаваў і мае ўласны дом з пяці пакояў, у яго ёсць аўтамабіль, гараж, кладовая, сад каля дома, а таксама тэлевізар, радыёла і іншыя неабходныя прадметы хатняга ўжытку. Ён можа мець уласную дачу, матацыкл, лодку—тое, што ёсць у многіх рабочых і служачых. Акрамя таго, ён трымае ў ашчаднай касе пэўную суму грошай—свае працоўныя зберажэнні, якія мае магчымасць забраць у любы дзень. Ашчадныя касы захоўваюць у тайне сумы грашовых укладаў грамадзян.

Усё названае і з'яўляецца асабістай уласнасцю Серафіма Глушчанкі. Такая ўласнасць—дом, аўтамабіль, сад і г. д.—заснавана на асабістай працы, яна задавальняе жыццёвыя патрэбы чалавека і яго сям'і. Яе можна прадаць, падарыць, але нельга выкарыстаць для эксплуатацыі іншых людзей. Нельга, напрыклад, пабудаваць яшчэ адзін дом і здаць яго ў арэнду—гэта ўжо быў бы працоўны даход, забаронены законам.

У вёсцы дапускаецца законам аднаасобная прыватная гаспадарка сялян, якая заснавана на асабістай працы і выключае эксплуатацыю чужой працы. На гэтых жа прынцыпах дазваляецца і праца саматужнікаў. Аднак сялян-аднаасобнікаў і саматужнікаў у рэспубліцы вельмі мала, таму што працаваць на сацыялістычных прадпрыемствах і ў калгасах больш выгадна.

Цяпер у нашых гарадах вядзецца вялікае будаўніцтва, і таму здараюцца выпадкі, калі прыходзіцца зносіць уласныя аднакватэрныя дамы рабочых ці служачых, а на іх месцы будаваць шматкватэрныя камунальныя дамы. У гэтым выпадку ўлічваюцца інтарэсы і грамадства, і асобнага чалавека. Пытанне вырашаецца адным з двух спосабаў. Першы—калі дом, іншыя пабудовы і сад грамадзянін можа прадаць і бясплатна атрымаць у дзяржаўным доме кватэру з усімі выгодамі ў адпаведнасці са складам сям'і. Другі—калі па жаданню грамадзяніна будаўнічая арганізацыя за свой кошт пераносіць дом на такое месца, дзе няма масавага жыллёвага будаўніцтва. Часцей за ўсё людзі выбіраюць першы варыянт.

на востоке и юго-востоке Европы, и отношение его к Франко-польскому пакту такое же, как и к франко-советскому, т. е. как к документам, фактически недействительным».

Как из документов данного сборника, так и из других публикаций явствует, что в декабре 1938 года Гитлер принял решение о войне сначала с западными державами, а лишь затем в СССР. Это еще не было детально разработанной операцией, но было намечено направление главного удара. Главы гитлеровской Германии считали, что им легче будет разгромить западные державы.

В начале 1939 года Советскому правительству стали известны гитлеровские планы в отношении дальнейшего этапа германской экспансии. Хорошо это было известно и правительствам западных держав, о чем свидетельствуют документы. Казалось бы, что правительства западных держав должны были пойти на значительное улучшение отношений с Советским Союзом. Однако этого не произошло.

В марте 1939 года последовал новый акт гитлеровской агрессии, лишивший независимости Чехословакию. Советское правительство первым выступило с протестом

против действий фашистской Германии, квалифицировав их как произвольные, насильственные, агрессивные. Оно отказалось признать правомерным «включение в состав Германской империи Чехии, а в той или иной форме также и Словакии».

В сборнике документов воспроизведены предложения Советского правительства, направленные на обуздание фашистских агрессоров, на создание коллективного фронта защиты мира. Здесь и предложение Советского Союза от 18 марта 1939 года о созыве международной конференции в Бухаресте, внесенное в связи с опасностью фашистской агрессии, нависшей над Румынией, и предложение от 17 апреля 1939 года о подписании англо-франко-советского пакта о взаимопомощи, а также последующие предложения, сделанные Советским правительством в ходе англо-франко-советских переговоров летом 1939 года.

Документы свидетельствуют, что стремление Советского Союза договориться с правительствами Англии и Франции о заключении пакта о взаимопомощи было бескорыстным, так как ему было хорошо известно из различных источников, что гитлеровская Германия намерева-

Салігорск. Вуліца Ленінскага камсамола.

Фота П. НАВАТАРАВА.

Глазами зарубежной прессы РАДИ УКРЕПЛЕНИЯ ДРУЖБЫ

Канадская общественность проявляет огромный интерес к визиту в СССР премьер-министра Канады Пьера Эллиота Трюдо. Печать разных направлений широко освещает эту поездку. Мы публикуем изложение интервью генерального секретаря Коммунистической партии Канады Уильяма Каштана корреспонденту торонтской газеты, посвященное этому событию.

«КАНАДИЕН ТРИБЮН», ТОРОНТО.

Отметив, что до этого Советский Союз не посещал еще ни один канадский премьер-министр. Уильям Каштан заявил, что, по его мнению, визит Трюдо «может стать событием большого значения».

Несколько месяцев назад в Советский Союз совершил поездку канадский министр промышленности и торговли Жан Люк Пепин. Между правительствами СССР и Канады было подписано соглашение о торговых, научных и культурных обменах между двумя странами. Вероятно, в беседах Трюдо с советскими руководителями будут обсуждаться и эти вопросы. «В этих трех областях еще многое нужно сделать,—подчеркнул Каштан.—И демократическая общественность Канады надеется, что Трюдо удастся достигнуть соглашения, удовлетворяющего обе стороны, которое может привести к резкому расширению торговли между Канадой и Советским Союзом».

«Демократическая общественность Канады также надеется,—сказал далее У. Каштан,—что визит премьер-министра будет способствовать выработке соглашения по вопросу сохранения мира и уничтожения оча-

гов войны». В этой связи следует назвать три проблемы, имеющие решающее значение: заключение договора о европейской безопасности, который явится важным вкладом в дело смягчения напряженности в Европе; политическое урегулирование ближневосточного кризиса, которое предусматривало бы право народа на существование и безопасность и основывалось на выводе израильских войск с территории, которую они оккупировали в 1967 году; наконец, полный вывод американских войск из Индокитая.

В последнее время премьер-министр Канады совершил серию поездок в различные страны. «Посредством расширения контактов с правительствами других стран,—сказал Каштан,—канадское правительство стремится укрепить свое положение в мире и расширить рынок для канадских товаров, так же как и для экспорта капитала. Однако визит в Советский Союз качественно отличается от всех предыдущих иностранных поездок Трюдо».

«Я думаю,—сказал Каштан,—что вряд ли кто может отрицать сейчас громадные научно-технические достижения Советского Союза. И

главное в них то, что вызванные научно-техническим прогрессом перемены никоим образом не отразились отрицательно на трудящихся. Более того, все они только способствуют подъему благосостояния народа. Здесь же, в Канаде, как и в других капиталистических странах, научно-технический прогресс приводит к росту безработицы». Благодаря плановой экономике, основанной на общественной собственности на средства производства, Советский Союз продемонстрировал всему миру способность социализма в условиях развития научно-технической революции обеспечить полную занятость всех трудящихся при стабильных ценах и неуклонном подъеме жизненного уровня народа. «Таковы цели девятой советской пятилетки. Директивы по которой недавно принял XXIV съезд КПСС»,—подчеркнул Каштан.

В заключение генеральный секретарь Коммунистической партии Канады еще раз отметил, что визит премьер-министра Трюдо в Советский Союз может стать важным фактором в укреплении мирного сосуществования Канады и СССР, и «это сосуществование должно найти свое отражение в расширении торговли на взаимовыгодной основе, в культурных и научных обменах, а также в направлении канадской внешней политики в сторону укрепления мира».

Мел ДОИГ.

лась нанести свой удар прежде всего по позициям Англии и Франции. Тем не менее СССР последовательно выступал за создание системы коллективной безопасности и обуздание фашистской агрессии. Однако со временем становилось все более ясным, что правительства Англии и Франции ведут с СССР «переговоры ради переговоров» с целью получить «возможность еще раз попытаться договориться с агрессорами».

Английское правительство, писал полпред И. Майский, избегает заключения тройственного пакта с Советским Союзом, «просто не желая сжигать мостов к Гитлеру и Муссолини». О том же информировал 3 августа 1939 года советский полпред во Франции Суриц.

В условиях грозящей опасности войны Советское правительство приняло германское предложение о заключении пакта о ненападении. Нельзя сказать, что это было совершенно неожиданным для правительств Англии и Франции. Еще 3 мая 1939 года этот вопрос обсуждался на заседании английского правительства. Министр иностранных дел Галифакс на этом заседании заявил, что отказ английского правительства от предложения, сде-

ланного Россией относительно заключения англо-франко-советского договора о взаимопомощи, может привести к нормализации отношений Советского Союза с Германией. Правда, эта идея казалась некоторым министрам «фантастичной». Поэтому английское правительство приняло решение «в течение какого-то времени продолжать вести переговоры» с СССР, т. е. притерпеваться той же тактике: «переговоры ради переговоров».

По поводу этой тактики нарком иностранных дел СССР заявил послан Англии и Франции, что Советское правительство «заинтересовано не в разговорах о пакте, а в организации действенной взаимопомощи СССР, Англии и Франции против агрессии в Европе. Участвовать только в разговорах о пакте... Советское правительство не намерено. Такие разговоры английское и французское правительства могут вести с более подходящими, чем СССР, партнерами».

Таким образом, новые документы, публикуемые в сборнике, полностью развеивают миф о причинах второй мировой войны, созданный недругами Советского Союза, хотя этот миф уже был в значительной степени подорван, например, англий-

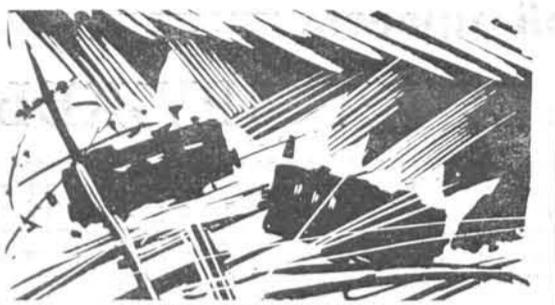
скими историками. Лондонская газета «Дейли телеграф», которую ни в коем случае нельзя подозревать в симпатиях к коммунизму или Советскому Союзу, поместила 1 января 1970 года статью, написанную на то, что открытых документах английского архива, в которой говорилось относительно англо-франко-советских переговоров лета 1939 года: после изучения в течение нескольких часов многочисленных томов переписки «трудно сомневаться», что «русские были в высшей степени серьезны в стремлении достичь в 1939 году делового союза с западными державами». Они предлагали автоматическое обязательство о вступлении в войну. Они требовали «связывающих и прочных обязательств взаимного характера», а также «просили Великобританию согласиться на статью, которая обязала бы всех трех участников договора не заключать сепаратного мира» с Германией.

Такова действительность. Владимир СОКОЛОВ-ЛОСИНСКИЙ. (АПН)

П. КОВАЛЬСКИЙ

В БРЕСТСКИХ ЛЕСАХ

Записки партизана

[Продолжение. Начало в №№ 13—21].

Связь постепенно налаживалась: Москва обещала в ближайшем будущем прислать самолеты. А пока подпольный обком партии продолжал настойчиво проводить большую организационную работу. На очередное совещание были созваны командиры и комиссары всех партизанских отрядов Коречинских лесов, и Сергей Иванович впервые выступил перед ними не только как секретарь обкома, но и как командир Брестского партизанского соединения. Он кратко охарактеризовал внутреннее и международное положение страны, рассказал о задачах, стоящих перед партизанскими силами области, а в заключение огласил приказ штаба соединения, в котором утверждался в должностях командный состав и вводилось новое наименование отрядов.

Отряд Юлия Беренчика получил имя прославленного советского летчика Валерия Павловича Чкалова, наш — Михаила Ивановича Калинина. «Чкаловцы», «щорсовцы», «калининцы» — это пришлось по душе всем.

Обком старался предусмотреть все необходимое. Даже взаимоотношения партизан с местным населением получили принципиальную партийную оценку. Как, например, и где отряды должны заготавливать продукты? Казалось бы, мелочь. Но и от нее зависело многое: не предусмотреть этого, не указать точные районы снабжения, и одни населенные пункты будут нести непосильную нагрузку за счет других.

— Надо помнить, — подчеркнул С. И. Сикорский, — что главным источником нашего снабжения по-прежнему остаются фашисты. Отбивать и отбирать у них будем все. Не понадобится — уничтожим, будет лишнее — отдадим мирному населению. Только при этом условии крестьяне

73

будут верить партизанам, а значит, и нашей Советской власти.

Официальная часть собрания постепенно перешла в открытую беседу партизанских командиров с работниками обкома и штаба соединения. Только Сикорский казался то ли озабоченным, то ли встревоженным чем-то. Спросить? Но удобно ли?

Немного позднее он сам заговорил с нами о том, что его тревожило. С начала войны Сергей Иванович ничего не знал о жене и троих детях, не успевших эвакуироваться из Бреста. Живы они, нет ли — это должна была выяснить разведка, несколько дней назад отправленная в город.

— Там не только мои, но и семьи других партийных работников остались, — говорил он. — Представляете, что будет, если фашисты узнают, что за «товарищ Сергей» командует здешними партизанами? Всех своих ищек на ноги поднимут, всех предателей пустят по следу, лишь бы наших схватить!

— Можно подпольщиц в Брест послать, — предложил Алексей Чертков, — чтобы через своих знакомых поискали кого следует.

— Нет, — Сергей Иванович покачал головой, — лишний риск ни к чему. Придут разведчики, тогда видно будет, что делать.

Через два дня разведчики вернулись, и с какими радостными известиями! Живы не только родные Сикорского, но и Абраимова, и Длугошевского, и Ясинского! Брестским подпольщикам тотчас было послано задание готовить их к выходу из города, а командиру отряда имени Чернака, действовавшего в окрестностях Бреста, — обеспечить встречу. Риск, конечно, был очень большой: гитлеровцы днем и ночью охраняли дороги из города, проверяя каждого, кто появ-

74

лялся на них. Но все равно приходилось идти на риск.

Первыми под Брест направились семнадцать автоматчиков во главе с партизанским командиром Сумбатом Арзуманяном, который пришел в Коречинские леса вместе с Сергеем Ивановичем Сикорским. С ними отправились и партийные работники штаба соединения — Александра Ивановна Федосюк, Захар Филимонович Поплавский и Михаил Яковлевич Рева. Прибыв в отряд имени Чернака, они послали в город разведчика Николая Щербакова для установления связи с семьей Сикорского и семьями других товарищей. А когда это удалось, за Сергеем Ивановичем ушли комиссар чернаковцев Леонид Зеленин и проводник из группы автоматчиков Арзуманяна.

Семьи из Бреста выводили Александра Ивановна Хромова и разведчик Николай Щербаков. Тем временем Сикорский с большой группой охранения уже двинулся к стоянке отряда Чернака.

За два ускоренных перехода мы без помех покрыли расстояние до лагеря чернаковцев. Еще только занимался рассвет, а в отряде все уже были на ногах: беглецов из Бреста ожидали с минуты на минуту. Сережа Медведев с осуждающим недоумением разглядывал некоторых здешних партизан, выглядевших более чем странно: в немецких мундирах с неспортивными петлицами, в гитлеровских фуражках, да еще и с кокардами!

— Ну и чудачки, — ворчал Медведев, — чего ради напялили эту вражью шкуру? Меня от одного ее вида тошнит!..

И вдруг по лагерю разнеслась весть:

— Едут!

Как едут? Мы же их пеших ждали...

Но из леса уже показались несколько подвод, двигавшихся под охраной «гитлеровского» конвоя, и Сергей Иванович бросился к первой из

75

них, на которой ехала изможденная, худая женщина с тремя ребятишками. Он, не скрывая слез радости, обнимал жену, дочку Валю, сына Женю, маленького, успевшего забыть отца сынишку Славу. А у меня защемило сердце: встречу ли и я когда-нибудь со своими?..

Чтобы не омрачить чужую радость, я ушел в лес и, уткнувшись лицом в траву, дал волю горьким слезам. С самого начала войны ничего не знаю о своей жене, о своих детях. Живы ли? Увижу ли с ними?..

Тут, на лесной поляне, и нашел меня Сергей Иванович. Начал расспрашивать, и я поделился с ним своими тревогами.

— Так-так, — Сикорский помолчал. — А может, они в Москве? Не вешай голову, Петро, постараемся разыскать.

Сразу стало легче на душе. И смахнув приставшие к одежде лесные соринки, я вместе с Сергеем Ивановичем направился в лагерь.

А там опять неприятно бросились в глаза немецкие мундиры на партизанах: черт побери, не пора ли снять это вражеское обличье?!

Сикорский улыбнулся:

— Ну, а если у них ничего другого нет?

— Оставались бы в прежнем своем.

— Да прежде-то у них фашисты забрали. Обрядили в свою форму, вот и приходится пока носить ее.

— Как обрядили? Почему?

— Очень просто...

Оказалось, что все эти партизаны еще несколько дней назад считались лютыми нашими врагами. Гитлеровцы на вербовали их среди советских военнопленных, одели в свою солдатскую форму, вооружили и направили на охрану железнодорожных коммуникаций. Не от хорошей жизни делали они это: после разгрома отборной фашистской

76

армии в Сталинграде немецкое командование усиленно подчищало свои тылы, отправляя на фронт всех, кого можно. Вместо отправленных присылали молокососов и стариков-«тотальников», пригоняли не слишком стойких в бою союзников. Не брезговали и наемниками из военнопленных. Но эти «наемники», теперешние партизаны-чернаковцы, оказались людьми не глупыми. Их командир, советский офицер Козырев, вместе с двумя помощниками — братьями Кануковыми быстро связался с партизанами. Договорились, что козыревец примет в отряд после того, как они разгромают фашистский гарнизон в одной из пригородных деревень, не дававший партизанам покоя.

Козырев сам попросился у немецкого начальника заготовку продуктов для «победоносных войск фюрера». Рвение исполнительного, инициативного командира новоиспеченных охранников пришлось начальству по душе. Прибыв на место, Козырев, теперь уже на правах командира сводного отряда, приказал выстроить перед началом операции весь личный состав.

Все, решительно все вызывало у него гневное недовольство: солдаты гарнизона не по форме одеты, обувь грязная, многие не бриты. Разве в таком безобразном, недостойном воинов фюрера виде можно отправляться в поход?!

— Десять минут на то, чтобы привести себя в порядок! — раскричался неимоверно строгий, придирчивый командир. — Составить оружие в пирамиды — и чтобы через десять минут у всех был вид как перед парадом!

И повернувшись к обескураженному коменданту гарнизона, Козырев приказал:

— К вам у меня есть особый разговор. Пройдемте в кабинет.

77

Через десять минут все было закончено: живым из гарнизона не ушел ни один фашист. А мнимые наемники, погрузив захваченное у врага оружие на подводы, на рысях умчались в лес, в партизанский отряд имени Чернака.

Распровавшись с чернаковцами, наша колонна двинулась назад — в штаб соединения, в Коречинские леса.

БУДЬ ГОТОВ, ПИОНЕР!

Во всех партизанских отрядах только и разговоров было, что о предстоящем прилете самолетов с Большой земли. Их ожидали со дня на день. И хотя было ясно, что среди наших лесов и болот машины приземлиться не смогут, все равно волнение продолжало нарастать.

Наконец из Москвы сообщили день, вернее ночь прилета, и попросили огнями обозначить место, куда летчики должны будут сбросить на парашютах груз.

Ночь эта выдалась теплой, звездной, без ветра. Мы заранее разожгли сигнальные костры, а гула моторов все не было. Только после полуночи в звездном небе послышался нарастающий гул, и в огонь полетели новые охапки сушняка: летят!

Место выброски грузов со всех сторон охраняли усиленные партизанские засады: и песчанский, и картуз-березовский гарнизоны противника находились неподалеку.

Позднее выяснилось, что опасения эти были напрасными: немцы и полицаи решили, что советские самолеты летят бомбить их, и до самого рассвета просидели в своих укрытиях и щелях.

А тем временем машины, снижаясь, одна за другой заходили на освещенный квадрат. Было видно, как от них отделяются какие-то темные предметы и, распустив парашют, медленно плы-

78

вут к земле. Едва тюк касался травы, к нему сразу же со всех сторон бросались партизаны и, подхватив на руки, волокли к месту сбора. Один из таких «тюков» оказался не грузовым мешком, а живым парашютистом: хлопцы приняли на руки и спустя несколько минут привели к костру возбужденного только что пережитым первого секретаря Брестского подпольного обкома комсомола Николая Михайловича Лыжина.

Закончив выброску, самолеты дружески помогали бортовыми огнями и легли на обратный курс. Вскоре было собрано все, сброшенное ими. Но один парашют не раскрылся, и мешок с грузом глубоко ушел в болото. Партизаны основательно повозились, прежде чем вытащили его. Пострадал от удара о дерево и еще один тюк, с оружием: ствол находившегося в нем ручного пулемета согнуло дугой, расщепило приклад. Экая неудача: мы столько мечтали о таких пулеметах, и вдруг — испорчен!

— Жаль, конечно, но ничего не поделаешь, — осмотрев пулемет, сказал С. И. Сикорский. И повернулся ко мне: — Может, возьмешь? Так сказать, сверх плана...

А я и сам хотел просить об этом Сергея Ивановича: Поляков с Бирюковым не таких «инвалидов» возвращали в строй...

Распаковывали тюки тут же, при свете костров, и содержимое их, главным образом оружие и боеприпасы, сразу делилось между отрядами. А упаковку — старые газеты — партизаны бережно сворачивали и забирали каждый себе: с самого начала войны многие ни разу не видели советских газет. Отобрал и я солидную пачку, чтобы, когда вернусь в лагерь, вволю насытиться чтением. И среди других газет, сам не знаю почему, захватил один экземпляр «Пионерской правды».

Короткая летняя ночь близилась к концу, когда

79

все разошлись по своим грудкам. И хотя люди не спали всю ночь, никто из партизан и теперь не хотел отдыхать: столько новостей, такая уйма впечатлений! В нашей партизанской мастерской уже деловито хлопотали оружейники: разбирали до последнего винтика поврежденный пулемет, отложили целые детали в одну сторону, сломанные и помятые — в другую, начали «колдовать», что и как с ними делать. Пригодился тут и мой довоенный опыт инженера-механика: помятый кожух сначала «отпустили» на горне, осторожно выпрямили, а потом опять закалили. Новый приклад принялся выстругивать Бирюков. Но как выпрямить погнувшийся пулеметный ствол?

Выход нашел неистощимый на выдумку Иван Иванович Поляков. Хорошенько промыв, а потом тщательно высушив ведро мелкого речного песка, он плотно набил им весь ствол и принялся легкими ударами медной выколоткой выпрямлять на бревне. Дело двигалось медленно, и все же с каждым ударом ствол становился заметно ровнее. Наконец выровнялся, не осталось ни следа недавней кривизны. Однако мастера не считали свою работу законченной: на металлических частях пулемета виднелись царапины, кое-где и воронение потускнело, стерлось. Разве так настоящие оружейники работают?

И началась последняя стадия: отделка. Зачистив царапины и ссадины, Иван Иванович принялся нагревать пострадавшие детали до легкого покраснения, а потом долго натирал их куском свиного сала с золой. Тер до тех пор, пока деталь не остывала, и после этого ее нельзя было отличить по блеску и воронености от заводских!

[Продолжение следует].

80

ВЫСАКАРОДНАЯ І ЁДЗЯЧНАЯ ПРАЦА

Васілю Вітку — 60 год

«Імя пісьменніка, галава якога выбелена завямай часу, цяпер вядома кожнаму. Не першае пакаленне людзей адкрывае ў яго кнігах паэзію жыцця, што для самога пісьменніка было часта суровым і бязлітасным. Тая добрая ўсмішка, якую высвечвае кожнае яго слова, ніколі не была бяздумная, бо прабілася з глыбін душы».

Гэтак пісаў Васіль Вітка якіх дзесяць гадоў таму назад пра свайго старэйшага сябра, настаўніка і дарадчы Міхася Лынькова. А сёння можна было б гэта напісаць і пра Васіля Вітку.

Галава, выбеленая завямай часу. Шэрыя дапытлівыя вочы. Праз шкельцы акулараў яны выпраменьваюць такі паток энергіі, ад якога чалавек узгараецца імпульсам, гутарачы з Васілём Віткам. Высокі, з глыбокімі залысінамі лоб выдае ў ім інтэлігентнага чалавека, а мяккая, ветлівая, зрэздз іранічная манера гаварыць, як і манера смяяцца шчыра, але не гучна, пацвярджае, што інтэлігентнасць у яго — не вонкавая прыкмета.

Назвіраючы Васіля Вітку і ў рэдакцыі, і ў Саюзе пісьменнікаў, ды на розных масавых відовішчах, я чамусьці прыгадваю заўсёды тое яго апавяданне «ўспамін «Нясказанае слова», дзе так фізічна адчувальна, з тонкай іроніяй намалеваны аўтапартрэт у пару першых, кажучы літаральна, крокаў у вялікае жыццё, калі ён першы раз ехаў працаваць у газеце.

«Сіную сатынавую кашулю ў ўвабраў пад пояс. А каб галіфэ трымалася надзейна, я паверх цераз плечы націпіў падцяжкі. Адкуль узняліся яны ў нашай хаце — не ведаю. Памятаю толькі, што гэта была амаль адзіная рэч, якая далучыла нас да вярышн цывілізацыі».

Горкая, але праўдзівая іронія. Цімох Крысько (сапраўднае імя і прозвішча пісьменніка) у канцы 20-х гадоў падаўся з родных Еўлічаў, што на Случчыне, у вялікі горад. Выпраўлялі сына ў найлепшым, якое маглі сабраць, адзенні. А што маглі сабраць у сям'і селяніна Васіля Крысько, які не меў каня?

У вялікі горад Цімох падаўся пасля заканчэння Слуцкай прафтэхшколы. Спецыяльнасць слесаря дала права працаваць на Бабруйскім лесакамбінаце. Сялянскі сын стаў рабочым чалавекам, ці пралетарыем, як тады казалі.

«Сустрэчныя весела аглядалі мяне з ботаў да падцяжак, стараючыся не затрымаць майго пераможнага шэсця па вуліцах Бабруйска». А ішоў Цімох тады з Міхасём Лыньковым, тагачасным рэдактарам акруговай

газеты «Камуніст». Заўважаны па селькораўскіх допісах і першых вершах, тэленавiты юнак быў запрошаны на сталую працу ў рэдакцыю.

Так, уласна кажучы, пачынаўся шлях Цімоха Крысько — Васіля Віткі ў літаратуры. Адукацыйны цэнз пасля чатырох класаў пачатковай школы і прафтэхшколы быў не надта высокі. Астатняе давялося здабываць самастойна, праз усё жыццё.

Васіль Вітка заняты справай, якая не так і прыкметна з першага позірку. Спраўды ж мала хто, чытаючы чарговы нумар «Вясёлкі», звяртае ўвагу на тое, што на яго апошняй старонцы ў «выхадных дадзеных» строга па алфавіце сярод васьмі членаў рэдкалегіі значыцца і яго прозвішча, а побач у дужках — галоўны рэдактар. Так, ад самага ўзнікнення часопіса (а гэта было амаль чатырнаццаць гадоў назад) Васіль Вітка ўзначальвае невялічкі рэдакцыйны калектыў, які два штомесяці самаму маленькаму беларускаму чытачу звыш чым стотысячным тыражом цэлы россып казак, вершаў, апавяданняў, малюнкаў, загадак, смяшынак — усяго таго, што выхоўвае ў дзіцяці любоў да роднага слова, захапленне прыгожым. Высакародная і ўдзячная праца.

Яшчэ не было «Вясёлкі», а была ўжо ў дзетак-малалетак казка «Вавёрчына гора». Яе стварыў В. Вітка. Чысціна намеру, яснасць думкі, жывая дзейнасць слова — вось тыя якасці паэтычнага таленту, што былі прыкметнымі ўжо ў «Вавёрчыным гора» — казцы, якой, па сутнасці, пачынаўся В. Вітка як дзіцячы пісьменнік, паэт-казачнік. Вобразы для сваіх казак паэт не шукае дзесяці далёка. Яны з таго ж звычайнага свету, што вакол дзіцяці, — са Случчыны, з Мінска, з Белавежскай пушчы. Мусіць, таму яны такія ўтульныя, шчырыя, простыя, у меру наўныя, у меру дасціпныя.

Любоў Іосіфа Валяр'янавіча да майстэрства танца, няспын-

Паэтыка Вітковых казак («Дударыка», «Буслінага лета», «Піш», «Азбукі Васі Вясёлкіна» і іншых) — паэтыка найтанчэйшых зрухаў, якія нараджаюць новае. Вітка ўмее скарыстаць сістэму вобразаў «старой» казкі, каб, пашыраючы яе магчымасці, стварыць новую.

Паэта, здольнага раскрываць чароўную сілу слова, можна было ўгадаць яшчэ ў вершы «Дзіва» (1944), дзе апавядаецца пра тое, як аякуў куплены на рынку гліняны салавей, ажыў ад таго, што «папнула дзіця слоўка адно», і «пырхнуў салоўка з хаты ў акно». Адчуваць сілу слова і навучыць карыстацца ёю іншых — гэтаму прысвяціў сябе В. Вітка.

Калі чытаеш і першы зборнік вершаў В. Віткі «Гартванне» (1944), і яго наступныя — «Поўдзень» (1946), «Вернасць» (1953), «Рука і штык» (1958), «Паверка» (1961), пераконваешся ў адным — паэт увес час у дарозе, у пераадоленні супраціўлення часам вельмі непадатнага матэрыялу, які дае жыццё, дае, як крэмень, для таго, каб паэт здолеў выкрасаць з яго найбагаташай моцы іскру. І выкрасае ён гэту іскру паэзіі не дзеля пустое забавы, не дзеля гульні словам, а каб памагчы чытачу разам з паэтам думаць, хвалявацца, захапляцца, праклінаць, цешыцца, абураліцца...

Час ад часу бярэ на ўзбраенне В. Вітка і жанр апавядання. Гадоў дзесяць таму назад мы неяк нечакана здзівіліся, убачыўшы Віткова апавяданні: «Трывога ў Ельнічах», «Познія палыны», «Варавіцкі музыка», «Запавет». Сёлета новая нізка — «Паміж людзей добрых».

Майстар сюжэту, псіхалагічна выверанай дэталі, дасціпнай фантазіі, драматычнага канфлікту, тонкай іроніі, з'едлівай сатыры — такі Вітка-апавядальнік. І яшчэ — усё той жа, як і ў паэзіі, і ў творах для дзяцей, жыццялюб.

Васіль Вітка ўвабраў шмат народнай мудрасці, каб пакрысе вяртаць яе народу. Прыказка, трапнае выслоўе ў творах пісьменніка — не знешнія атрыбуты, а тая народная мерка, якой ён выварае думкі і пачуцці, перш чым увасобіць іх у творы. Апавяданне «Познія палыны» пачынаецца так: «Калі перад вокнамі лапушацца кусты вярціні і цягнуцца аж пад самае застрэшша дыбатыя малыя, а понізу высцілаюцца прырэстыя шаўкавіцы і зялёны барвёнак — так і знай, што ў хаце ёсць дзеўка, гатовая замуж». Усім строем апавядання — яго лексікай, ладам фразы Вітка не адрываецца ад народнай глебы, вяртаючы грамадзе, якая выгадала яго, тое, што яна яму дала, толькі эстэтычна памножанае.

Спачваць доўг перад грамадствам, перад народам — ці не гэта той пабуджалыны стымул мастацтва сацыялістычнага рэалізму, які заахвочвае мастака да нястомнай працы? Васіль Вітка спачвае свой доўг спраўна і спаўна, як сын народа, грамадзянін, камуніст.

Уладзімір ЮРЭВІЧ, пісьменнік.

Хроніка культурнага жыцця

Адбыўся пленум Саюза мастакоў БССР, які абмеркаваў задачы развіцця дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

На пленуме адзначалася, што рэспубліка мае надзвычай багатую скарбніцу народнага мастацтва. Многія вырабы дэкаратыўна-прыкладнага характару заваявалі прызнанне на ўсесаюзных і міжнародных выстаўках, маюць вялікі попит у савецкіх і замежных спажывачоў. Беларускія мастакі ўдзельнічаюць у афармленні інтэр'ераў новых будынкаў. Больш за 150 народных умельцаў устаноўлі сувязь з Мастацкім фондам і па яго заданнях рыхтуюць унікальныя фізоры керамікі, вышыўкі, разьбы па дрэве.

Неўзабаве ў строй уступіць вялікі корпус мастацка-вытворчага камбіната ў Барысаве. Ён стане асноўнай базай развіцця дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Два юбілеі адзначае сёлета мастак Я. Ціхановіч — 60 гадоў з дня нараджэння і сарагоддзе творчай дзейнасці. Шырока вядомы яго творы ў розных жанрах, і асабліва ў жанры экслібрису, якім ён захапіўся каля чатырох год назад. За гэты час мастак стварыў больш за сто высокамастацкіх кніжных знакаў для дзяржаўных і прыватных бібліятэк. Многія пісьменнікі і паэты, акцёры і мастакі, грамадскія і палітычныя дзеячы СССР, Венгрыі, Польшчы, ГДР, Канады і іншых краін маюць цяпер свае кніжныя знакі, на якіх сціпла хаваецца вензель «ЯЦ» — ініцыялы аўтара гэтых графічных мініячур.

Экслібрсісты Лодзі наладзілі персанальную выстаўку Я. Ціхановіча. На ёй паказана 100 кніжных знакаў беларускага майстра.

З поспехам прайшоў канцэрт беларускай камернай музыкі ў Кіеве, у Доме кампазітара. Гасцямі кіеўлян былі кампазітары Дзмітрый Камінскі, Ігар Лучанок, музыказнаўца Браніслаў Смольскі, а таксама выканаўцы — Ева Эфрон, Тамара Шымко, Леў Гарэлік, Юры Смірноў, Анатоль Бокаў і Яўген Гладкоў.

Творы беларускіх пісьменнікаў даўно занялі ганаровае месца ў савецкай літаратуры. У апошні час лепшыя з іх сталі здабыткам масавага чытача за рубяжом.

Цяпер у адным з вядучых выдавецтваў ГДР выходзіць з друку анталогія беларускага апавядання і навелы. Гэта выданне ахоплівае шырокі перыяд развіцця беларускай навілістыкі — ад канца XIX стагоддзя да нашых дзён.

Анталагічны зборнік беларускай навелы рыхтуюцца да друку таксама ў Польшчы, Венгрыі, у індыйскім штаце Майсур.

У выдавецтвах польскага горада Лодзі, Сафіі, дэпартаменту друку ЮНЕСКО ў Парыжы будуць выдадзены вялікія зборнікі вершаў беларускай класічнай і сучаснай паэзіі.

Павольна адкрываецца заслона. На сцэне Мінскага палаца культуры прафсаюзаў — хор ветэранаў працы беларускай сталіцы. Можна пазайздросціць энергіі ветэранаў. Сярэдні ўзрост харыстаў, а іх больш за восемдзесят, 55 гадоў. А сёй-той ужо размяняў і дзевяты дзесятак.

Хто ж яны, гэтыя няўрымслівыя аматары вакальнага мастацтва? У хоры займаюцца людзі розных прафесій. Вось метадыст Мінскага абласнога інстытута ўдасканалення настаўнікаў, заслужаная настаўніца БССР Рэгіна Бабковіч, заслужаная настаўніца БССР Зінаіда Жэун, Надзея Кацько. Захапляюцца спевамі бухгалтар Міністэрства сельскай гаспадаркі, інвалід Вялікай Айчыннай вайны Іосіф Руккоўскі, персанальная пенсіянерка Марыя Рагожнікава, юрыст Елізавета Кузняцова, былы марак Дзмітрый Шастакоў.

Кіруе калектывам на грамадскіх пачатках Мікалай Прысёлкаў. У яго за плечыма немалы вопыт. Шмат гадоў працаваў ён у кансерваторыі ў Ташкенце, потым галоўным хормайстрам у Беларускай акадэмічным тэатры оперы і балета.

У рэпертуары хору любімыя песні Леніна, песні часоў грамадзянскай вайны, творы савецкіх кампазітараў.

102-я мінская школа размясцілася ў старажытным будынку па вуліцы Кірава. Тут дзеці вучацца не толькі мове, арыфметыцы, гісторыі, але ігры на баяне, цымбалах, скрыпцы.

НА ЗДЫМКУ: ансамбль скрыпачоў малодшых класаў 102-й школы.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ІВЯНЕЦКІЯ ТАНЦОРЫ

Ёсць пры Івянецкім доме культуры танцавальны ансамбль. Заснавальнік і кіраўнік калектыву, заслужаны дзеяч культуры БССР Іосіф Ляшчынскі і яго выхаванцы бяруць матэрыял для харэаграфічных пастановак з тых жа невычэрпных крыніц, што і таленавітыя майстры івянецкіх промыслаў — ганчары, ткачы, вышывальшчыцы, каруначніцы. Ужо самі назвы створаных ансамблем кампазіцый — «Івянецкія сувеніры», «Івянецкія кадрылы», «Буслы», «Івянецкія ганчары», «Жаніхі», «Ручнікі», «Лясны ка-

рагод» і іншыя — гавораць аб уплыве фальклору на яго самабытную творчасць. Значнае месца ў рэпертуары гэтага калектыву займаюць танцы народаў СССР і іншых краін.

Ляшчынскі пастаянна знаёміць удзельнікаў ансамбля з творчасцю вядучых прафесійных і самадзейных ансамбляў, хораў, тэатраў. Часта яны ўсе разам арганізуюць паездкі ў музеі, дзяржаўную карцінную галерэю, на выстаўкі, канцэрты, спектаклі.

Любоў Іосіфа Валяр'янавіча да майстэрства танца, няспын-

ны творчы пошук у рабоце, чуласць і высокая патрабавальнасць да людзей знаходзяць разуменне і гарачы водгук у сэрцах яго выхаванцаў. Не раз жыхары Мінска, Барысава, Салігорска, Вільнюса, Каўнаса, Мядзеля, Маладзечна, Вілейкі апладзіравалі гэтаму калектыву. З вялікім творчым уздымам ён выступіў на раённым, званальным, абласным і рэспубліканскім аглядах-конкурсах самадзейнага мастацтва, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння Ул. І. Леніна. На гэтых конкурсах ён паказаў свае но-

выя работы: «Прывітальны карамелькі», «Івянецкія карамелькі», беларускі народны танец «Лявоніха» і іншыя.

Незабыўнае ўражанне пакінулі ў танцораў канцэрты, якія адбыліся ў маскоўскім парку «Сакольнікі».

Звыш чатырох тысяч наведвальнікаў Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР прысутнічалі на выступленні івянецкіх танцораў. Калі скончыўся гэты канцэрт, дырэкцыя выстаўкі ўручыла калектыву медаль, а артыстаў узнагародзіла памятнымі значкамі, дыпломамі, граматамі. Аднак самай вялікай узнагародай быў сардэчны прыём патрабавальных маскоўскіх глядачоў, іх дружныя апладысмента.

Хутка пасля вяртання ансамбля ў Беларусь з Масквы прыйшлі пісьмы: «Ваша выступленне, нашы дарагія браты-беларусы, прайшло на высокім мастацкім узроўні і ўсім нам прынесла вялікае задавальненне. Спадзяёмся, што моцная дружба, якая ўстанавілася паміж намі, будзе і надалей працягвацца».

«Грамадскае Куйбыскага раёна сталіцы і мастацкі савет цэнтральнага парку культуры і адпачынку «Сакольнікі», — гаварылася ў другім пісьме, — настойліва просіць Мінскае абласное ўпраўленне культуры арганізаваць паўторную сустрэчу ў Маскве з гэтым выдатным калектывам».

В. НОСАУ.

ПЯТАЯ ЎСЕБЕЛАРУСКАЯ

Урачыста адкрылася на мінскім стадыёне «Дынама» Пятая летняя спартакіяда Беларусі. Святочнае шэсце ўдзельнікаў узначаліў заслужаны майстар спорту, шматразовы чэмпіён свету, Алімпійскіх гульняў і краіны Аляксандр Мядзведзь. Асістэнтамі сцяганосца былі заслужаны майстар спорту, чэмпіёнка свету па фехтаванні Алена Бялова і чэмпіёнка свету па гімнастыцы Тамара Лазаковіч.

У праграме — спаборніцтвы па 24 відах спорту. Але спартакіяда — гэта не толькі старты і вынікі. У час яе праводзіцца вялікая работа па ўмацаванню калектываў фізкультуры, падрыхтоўцы

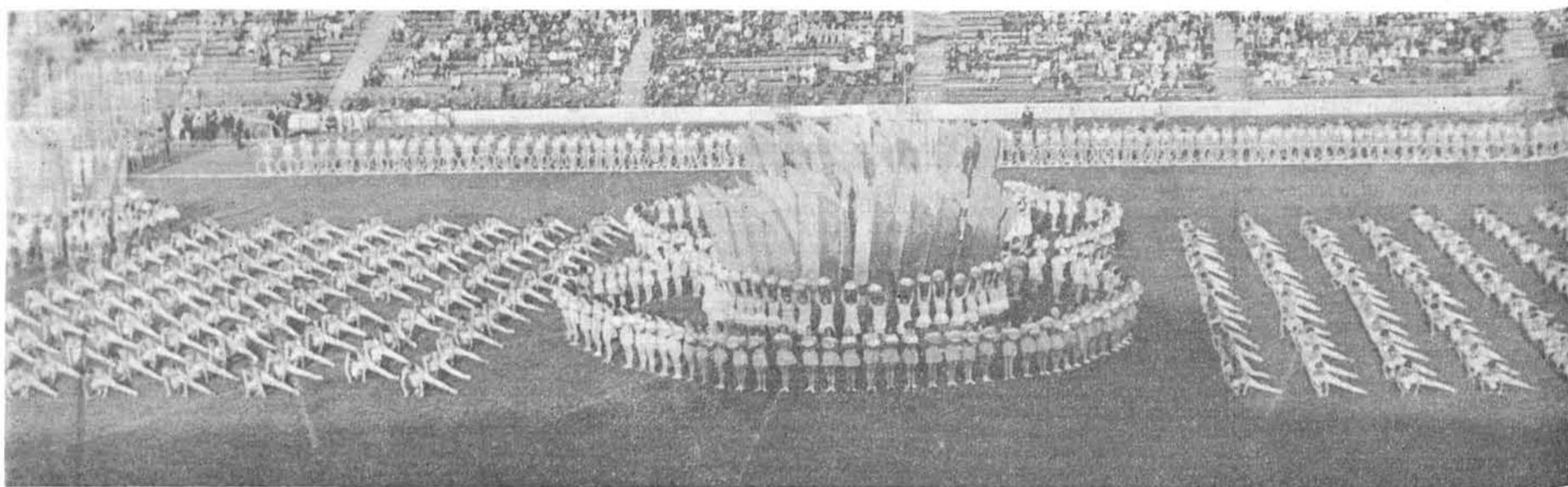
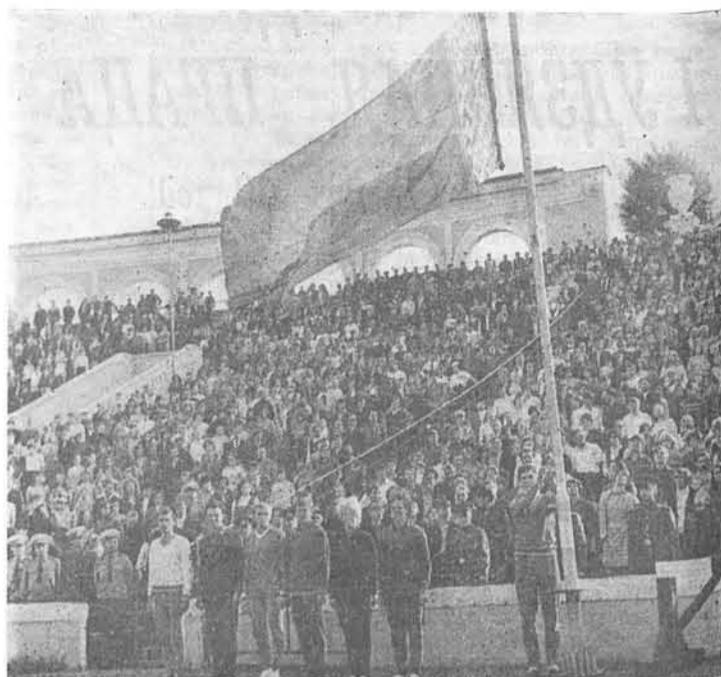
кадраў, узвядзенні спартыўных збудаванняў. За мінулае пяцігоддзе ў рэспубліцы пабудавана 24 плавальныя басейны, 29 стадыёнаў, 711 гімнастычных залаў, адкрыта 90 дзіцяча-юнацкіх спартыўных школ.

Беларускія спартсмены не раз выходзілі пераможцамі на буйных міжнародных спаборніцтвах. У рэспубліцы вырасла 11 чэмпіёнаў свету, сярод іх Аляксандр Мядзведзь, Тамара Лазаковіч, Алена Бялова, Тамара Шыманская, Віталь Пархімовіч, Аляксей Ніканчыкаў. Толькі за мінулы год прыбавілася 13 майстроў спорту міжнароднага класа, каля 300 юнакоў і дзяўчат упершыню сталі май-

страмі спорту. Атрымана 17 вынікаў, якія перавышаюць рэкорды СССР, а 6 — рэкорды Еўропы.

Спаборніцтвы па праграме спартакіяды праходзяць у розных гарадах рэспублікі. У іх прымаюць удзел 10 000 калектываў фізкультуры, якія ахопліваюць звыш двух мільёнаў чалавек. У камандным заліку пасля 10 відаў праграмы лідзіруюць каманды Мінска, Гомельскай і Віцебскай абласцей.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Узнімаецца флаг спартакіяды. 2. Фрагмент масавых гімнастычных выступленняў моладзі. Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

• паспрабуйце-смачна •

Культура народа, яго побыт выпрацоўваліся стагоддзямі. Вопыт многіх пакаленняў лёг у аснову нацыянальнай архітэктуры, убранства жылля, вопраткі. Кожны народ мае і сваю нацыянальную кухню, якая таксама стваралася на працягу стагоддзяў. Менавіта на глебе народных страў расквітнела мастацтва кулінарыі. Аднак вытанчаная фантазія славетных кухараў не стварыла нічога, што можна было б параўнаць з беларускім мачаннем, украінскім баршчом, рускімі блінамі, грузінскім шашлыкком ці узбекскім пловам.

Чытачам «Голасу Радзімы», якія цікавяцца кулінарыяй, мы прапануем рэцэпты нацыянальных страў некаторых народаў нашай краіны. Сёння

БЕЛАРУСКАЯ КУХНЯ

ПОЛІУКА РЫБНАЯ

Нарэзаць бульбу кубікамі. Ачысціць свежую рыбу (судак, карп). Сушаныя грыбы прамыць і адварыць. У гліняны гаршчок наліць вады і пакласці падрыхтаваныя бульбу, рыбу, грыбы, чорны перац, лаўровы ліст. Усё гэта варыць не больш 15 мінут. Злёгка абсмажыць у масле моркву, цыбулю і свежыя памідоры (калі няма памі-

дораў, можна замяніць іх таматам-пюрэ) і пакласці ўсё ў гаршчок за пяць мінут да поўнай гатоўнасці. У гатовую поліўку дадаць насечаныя пятрушку і кроп. Падаваць на стол у гаршчэчку.

На 400 г свежай рыбы — 500 г бульбы, 20 г сушаных баравікоў, 100 г цыбулі, 100 г морквы, 200 г свежых памідораў.

БУЛЬБЯНАЯ ДРАЧОНА (БАБКА)

Абараць бульбу, нацерці яе, дадаць муку, соль, перац, соду, абсмажаную на сале цыбулю, усё старанна перамяшаць, пакласці ў змазаную тлушчам жароўню і запякаць у духоўцы. Падаваць гарачай з малаком ці маслам.

На 1 кг бульбы — 15 г мукі, 50 г сала, 150 г цыбулі.

СМАЖАНКА

Мяса нарэзаць кавалачкамі прыблізна па 100 г, злёгка абсмажыць. На патэльні абсмажыць нарэзаныя моркву, цыбулю, адвараныя грыбы, бульбу. Усё пакласці ў чыгунок ці каструлю, заліць (не пакрываючы прадукты) булёнам, у якім варыліся грыбы, дадаць смятану, тамат і тушыць. Пры падачы на стол пасыпаць пятрушкай, кропам.

На 800 г бульбы — 100 г шпіку для смажання, 600 г ялавічыны, 100 г цыбулі, 100 г морквы, 60 г сушаных грыбоў ці 300 г свежых, 50 г тамату-пюрэ.

ГРЫБОК

Адвараную бульбу, мясныя прадукты (вяндліну, свініну, язык), цыбулю злёгка абсмажыць на сметанковым масле, пасыпаць соллю і перцам. Адначасова прыгатаваць яечна-малочную сумесь з пшанічнай мукой, ёю заліць абсмажаныя прадукты і запякаць у духоўцы. Падаваць кожнаму на невялікай патэльні, пасыпаўшы папярэдне зяленівам.

На 150 г бульбы — 80 г мясных прадуктаў, адно яйка, 20 г малака, 3 г мукі, 25 г цыбулі, 10 г сметанковага масла.

КІСЕЛЬ БЕЛАРУСКІ

Аўсяную муку развесці халоднай вадой, даць добра закіснуць, працадзіць і заварыць густы кісель. Разліць у формачкі, астудзіць і паліць прыгатаваным з ягад (журавіны, чарніцы, суніцы) сіропам. Кісель можна падаваць з халодным малаком.

На 400 г аўсянай мукі — 260 г цукру (80 г для сіропу), 100 г ягад.

З Я Л Ё Н Ы Ш У М

На беларускай зямлі вясна набыла сталасць. Маладым лісцем зашумелі дрэвы, серабром нясмелых кветак успыхнуў ландыш, выставілі напаказ сваё характасто медуница, казялец, ажурнай мазаікай разгарнуліся фіялкі. Пайшлі ў рост палявыя і лугавыя травы. Бела-ружовай духмянай квеценню пакрыліся сады.

А як цудоўна цяпер у запаведным дрымучым лесе! Раніца... Пад лёгкім усплёскам паветра шэпчацца клейкія лісточкі чаромхі, клёна, таполяў... На світанні ашуканка-зязюля гучным «ку-ку» абвясчае пачатак новага дня і шчодро адлічвае сваім слухачам доўгія гады жыцця. Шчэбетам напаяняюць абша-

ры ластаўкі-касаткі, а чорныя стрыжы-віртуозы штурмуюць нябесныя вышыні. Ад першых сполахаў ранішняй зары і аж да шэрых прыцемкаў усё ўлонне гамоніць, звяніць вясёлымі песнямі. А ноччу! Ноччу чуйны слых лясных насельнікаў замілоўвае крышталёва салаўінага россыпу.

Балотнае і вадаплаўнае птаства ўжо вывела дзяцей. Сям-там пішчаць жаўтаротыя выхаванцы качак, кнігавак і дзікіх кураў. Яйкамі запоўнілі свае гнёзды буслы, жураўлі, дразды, берасцянікі, галубы і дзесяткі іншых птушак. У апошнім звяне пералётных з'яўляюцца чарацянка, садовая слаўка, івалга,

саракапут-журан, сіваваронка, перапёлка...

Цікава пабываць у канцы вясны і каля ракі, паглядзець, як працянаюцца водныя расліны. Прабіўшы таўшчыню вады, з глеістага дна падымаецца на паверхню наваскаванае лісце вадакраса, белых і жоўтых гарлачыкаў. Бурны рост пачаў духмяны даўгалісты аер.

Абудзіўся і жывёльны свет. Грэюцца на сонцы маладыя лісяняты, сваволяць мядзведзі, куніцы, барсуці... Зялёнае мора травы добра маскіруе маладых ласёў, аленяў і казуль. На кожнай лугавіне, на кожным зацішным востраве для іх дастаткова корму. Нярэдка каля астраўных палянак, сярод кустоў

можна заўважыць грацыёзных ласёў, якія выйшлі на жыроўку. Побач жа, над люстраной роўнядзю вадаймаў, пікіруюць крылатыя рыбаловы — зімародак, аляпка, ныркі. На плыні азёрна-рачных хваль прагульваюцца бабры, выдры. Працягваюць пераст прэснаводныя рыбы з сямейства карпавых.

Ул. БУТАРАЎ.

Г У М А Р

— Тут купацца забаронена, пані...

— Але, пан стражнік, чаму вы не казалі мне гэта раней, пакуль я не распранулася?

— Бо распранацца тут не забаронена.

Урач:

— Ваш муж ужо ніколі не зможа працаваць!

Жонка:

— Я магу сказаць гэта яму? Ен адразу ж усхопіцца за ноззі!

— Пан дырэктар, прашу не абкладна павысіць мне плату з дзвюх прычынаў...

— Як з дзвюх?

— У нас нарадзіліся два дзяціткі.

Паліцэйскі заўважае зусім п'янага шафэра за рулём.

— Не магу паверыць сваім вачам. Як вы ў такім стане ўвогуле магі сесці ў машыну?

— Але, пан паліцэйскі, мне намаглі сябры...

— Што вы так дрыжыце? — пытае спалоханага пацыента зубны ўрач. — Не бойцеся, не будзе вам балець...

— Не гаварыце мне глупствы, — раздражнёна адказвае пацыент. — Я сам зубны ўрач.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 688.